

»Etični problem je igrati v katerikoli državi«

Laibach v Severni Koreji Dvanajstega avgusta bodo kot prva zasedba v zgodovini odleteli na gostovanje v eno najbolj zaprtih držav sveta

»Ko smo v neko državo povabljeni kot gostje, spoštujemo njihov režim, čeprav ga ne podpiramo. Nedavno smo imeli turnejo s šestnajstimi koncerti v Ameriki, čeprav tudi njihovega režima ne podpiramo,« so o svojem stališču do severnokorejskega režima odgovorili enemu od osrednjih južnokorejskih časnikov *Čosun Ilbo* z več kot 1,8 milijona bralcev dnevo.

MAJA MEGLA

Ko je novico o njihovem gostovanju v Severni Koreji objavil *BBC*, zatem pa še *Guardian*, je zgodbo popadel svetovni tisk. V zadnjih mesecih je bilo z Laibachom narejenih več kot dva ducata intervjujev v medijih, kot so *Al Jazeera*, *Independent*, *Reuters*, nizozemski *NOS*, francoski *Obskure*, kanadski *Vice*. Prispevki so bili objavljeni v toliko časnikih in revijah, da je njihovo število že skoraj nepregledno (*Stern*, *Washington Post*, *Rolling Stone*, *Tagesspiegel*, *Corriere della Sera*, *Bild*, *Time*, *Spiegel*, *Japantimes*, *Standard* ...).

Odmevi v medijih

Večina jih je nosila naslov, da so prvi bend, ki bo nastopil v Severni Koreji. Te osnovni zgodbi so dodali vsak svoje začimbe, predvsem v osvetlitvi njihove kontroverznosti in pomenu preboja v najbolj zaprto državo sveta.

BBC je recimo Laibach predstavil kot skupino, ki je doslej ustvarila veliko umetniških del ob številnih predelavah popularnih pesmi z vplivom klasične glasbe. Dodali so, da so jih nekateri obtožili fašizma in marksizma, medtem ko drugi trdijo, da parodirajo totalitarizem. *Washington Post* je o nastopanju v Severni Koreji povprašal Adama Cathcarta, predavatelja kitajske zgodovine na Univerzi v Leedsu, ki je dejal, da je Traavikova vloga (organizator celotnega dogodka, op. p.) v organizaciji kulturnih izmenjav s Severno Korejo izjemna.

Time jih je označil za avantgardne industrijske elektro rockerje, ki so znani po temačnih, premljenih predelavah popularnih hitov, kot so *The Final Countdown* (Europe), *One Vision* (Queen), *Let It Be* (The Beatles), ter ob tem (enako kot *BBC*) pojasnil, da so znani po nošenju militantnih uniform na odru in zato označeni za fašiste, čeprav njihovi privrženci pravijo, da je kontroverzni videz le ironična kritika avtoritarnosti.

Tudi *Guardian* je objavil niz besedil. V enem od njih je za komentar povprašal Grega Scarlatouja, izvršnega direktorja odbora za človekove pravice v Severni Koreji, ki je menil, da bo turneja »zanimiva«, čeprav en sam koncert ne bo spreminjal državnega sistema, vendar pa je stik državljanov z umetnostjo od zunaj lahko dobrodojen, če sploh bo in ne bo koncert namenjen le ožjemu krogu funkcionarjev.

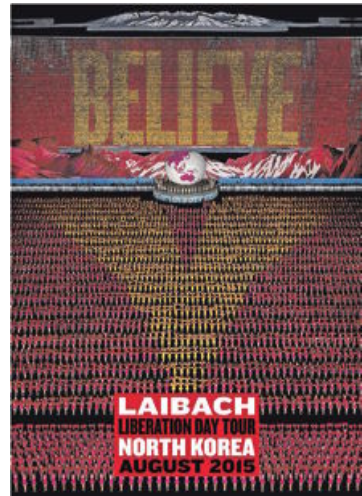
Zanimivo je, da so se v svetovnem tisku ponovljale enake kritike

o njihovem militantnem, vojaškem videzu in nošenju uniform, čeprav jih že več desetletij ne nosijo. Tudi *Independent* so sami pojasnili, da so uporabljali vojaške uniforme jugoslovanske vojske zgolj na prvi turneji *Occupied Europe Tour* leta 1983, ki se je v takrat še politično razdeljeni Evropi z dvajsetimi koncerti zgodila tako v vzhodnem kot zahodnem bloku. »Tudi heavy metal in punk videz sta nekakšni uniformi,« so dodali. »V Severni Koreji bomo oblečeni v severnokorejska civilna oblačila.«

Ob obletnici osvoboditve

Skupina Laibach bo v Severni Koreji nastopila na dveh koncertih 19. in 20. avgusta v Pjongjangu ob sedemdeseti obletnici osvoboditve Korejskega polotoka izpod japonske kolonialne nadvlade. Dodajajo, da v podporo združitve obeh Korej.

Za program so pripravili nekaj znanih skladb s svojega repertoarja (*Life is Life*, *Final Countdown*, *Across the Universe* idr.), nekaj predelav tradicionalnih in sodobnih korejskih skladb (*Arirang*, *We Will Go To Mount Paektu*, *Honorable Live and*

Plakat za severnokorejsko turnejo FOTO ARHIV LAIBACHA

Death) ter nekaj predelav skladb iz muzikala *Moje pesmi, moje sanje*.

Pocukrana romantična ljubezenska zgodba v scenografiji pastoralne alpske idile in kostumografiji tirolskih narodnih noš resda govori o glasbeni družini, ki je na javnem nastopu družinskega poglavarja, očeta, v zadnjem trenutku rešila pred nacističnimi jastrebi ter zbežala v Švicco, a bolj kot to naj bi bil razlog Laibachove izbire severnokorejski šolski sistem, ker jih v šolah ob tem muzikalu učijo angleščine. Laibach jim bo zaigral svojo verzijo hitov, kot so *Do-Re-Mi*, *Edelweiss*, *Climb Every Mountain* in *Sound of Music*.

Program so v začetku julija že predstavili slovenskemu občinstvu v Trbovljah in na Kumu, kjer se običajno pripravljajo za koncertne turneje. A vročično pričakovanje, kaj se bo zgodilo »tam«, raste. Koncerta sta bila namreč sprva načrtovana v glasbenem konservatoriju Kim Von Gjuna, ki sprejme tisoč obiskovalcev, zaradi zanimanja pa jih zdaj želijo prestaviti v večji pro-

stor. To v običajnih pogojih niti ne bi bila tolikšna težava, a tam so pogoj drugačni.

»Za samo seznam tehnične opreme, ki so ga poslali, kar je utečena praksa pred koncerti, je pomenil nepremostljive težave. Po nekaj mesecih so jim Korejci odgovorili, da ničesar ne razumejo. Potem se je izkazalo, da nimajo ustreznih kablov. In ob novici o prestavitvi v večjo dvorano je izostala ključna informacija, kako velika je, zato niti ne vedo, kako bodo organizirali oder in zvok v prostoru. Sestavitve ozvočenja in vse druge potrebne opreme bo zahtevala ogromno domišljije in iznajdljivosti njihovih tehnikov.«

O etičnih zadržkih

Laibach, ki je imel lani in letos skupaj več kot sto nastopov, nedavno tudi na turneji po ZDA, bo na poti spremljal norveški režiser Morten Traavik, s katerim pripravljajo dokumentarni film. Z njimi bo tudi *POP TV*, *BBC* bo dobil ekskluzivno izjavo in nekaj posnetkov, v Pjongjangu pa ima sedež tudi *Associated Press*. Nestrpnost bomo pričakovali, kaj se bo pojavilo na njihovih radarjih. Doslej so se namreč najbolj kresala mnenja o vprašanju etičnosti nastopanja v totalitarni državi, kot je Severna Koreja. Laibach je na ta vprašanja odgovarjal s stališči o pomenu komunikacije in nujnosti povezovanja ljudi ter o njihovem pogledu na položaj obeh Korej.

»Verjamo, da je pomembno komunicirati z ljudmi po svetu in ne nujno samo s tistimi, ki lahko komunicirajo brez omejitev in morda sploh ne cenijo več privilegija komunikacije,« so odgovorili nizozemskemu *NOS* in jim pojasnili tudi svoje videenje situacije v Koreji. »Situacija je rezultat hladne vojne. Severna Koreja je ujetnica Trumanove doktrine, ki je odločila, da združena Koreja ni v interesu obeh supersil, Kitajske in Amerike. Severna Koreja, taka, kot je, mnogo bolj odgovarja Ameriki, saj je izgovor za njeno močno vojaško prisotnost v regiji. In tudi Kitajski ustreza imeti vmesnik z Južno Korejo in ni pravič navdušena, da bi imela na svoji meji novo, združeno politično in ekonomsko silo.«

Tudi Kanadski *Vice* je zanimalo, ali nimajo nobenega etičnega zadržka glede nastopa v diktatorski državi. »Imamo ga. Vedno,« so odgovorili. »Vendar imamo etični problem igrati v katerikoli državi.« Na njihovo vprašanje, ali je nastop političen, pa so dejali: »Ja, je. Ljubimo politiko in menimo, da je vse politično. Tudi to vaše vprašanje je politično in tudi Vice je očitno političen.«

Za madžarski *Magyar Nemzet* so pojasnili, da so Severni Korejci »ljudje kot drugi ljudje na planetu, vendar živijo v posebnih družbeno-političnih razmerah in imajo zato svoje lastni, specifični kulturni in politični dnevi red – podobno kot drugi ljudje po svetu.«

Francoskemu *Obskure* (in večini drugih medijev) so po dodali: »V Severno Korejo ne gremo, da bi jih provocirali, temveč da bi provocirali vse druge po svetu.«

Laibach lani na koncertu v ljubljanskih križankah ob predstavitvi zadnje plošče *Spectre* FOTO UROŠ HOČEVAR

Morten Traavik, organizator nastopa

Pot do Pjongjanga se je začela s norveškimi režiserjem, aktivistom in umetnikom Mortenom Traavikom, ki je doslej organiziral že več kulturnih izmenjav s Severno Korejo.

Znan je postal z videom petih severnokorejskih harmonikarjev, s katerimi je leta 2012 posnel predelavo pesmi *Take On Me* znane norveške pop skupine a-ha iz osemdesetih. Na youtube-bu je posnetek doslej pritegnil že 2,4 milijona ogledov. Istega leta je harmonikarsko skupino pripeljal na norveški festival *Barents Spektakel* v mesto Kirkenes blizu ruske meje (po gostovanju se je odzvala tudi Severna Koreja in gostila prvi norveški festival). Na festivalu *Bartens* je dodal na program še masovni performans v severnokorejskem stilu z norveškimi vojaškimi silami, ki ga je izvežbal nekaj let pred tem, ko je bil med njimi prvi in doslej edini rezidenčni umetnik. Gre za spektakel »umetnosti kot kolektivnega delovanja«. Istega leta je sledila instalacija in razstava *Power Games*, ki je potekala sočasno v Severni Koreji in ZDA. Njegov najbolj ambiciozni projekt doslej je vzpostavitev umetnostne akademije v Pjongjangu, ki naj

Morten Traavik v Severni Koreji FOTO OSEBNI ARHIV

bi jo vodil s Henrikom Plachtom, v Nemčiji izsolanim norveškim abstraktnim umetnikom z izkušnjami z mednarodne umetniške akademije v Palestini.

V Severno Korejo je prvič odšel leta 2008 zaradi avanturizma in radovednosti, kako je v najbolj zaprti državi sveta. »Res je zelo poseben prostor – velik družbeni eksperiment, ki je bil dovoljen iz različnih razlogov in je šel po svoji poti povsem nemoten z globali-

zacija v zadnjih šestdesetih letih. Skozi leta in različna kulturna sodelovanja sem se naučil mnogo več o obeh Korejah, ljudeh, kulturi, zgodovini, mentaliteti, tako da sem se čedalje bolj zavedal, koliko je različnih vidikov tega konflikta.« Postal je eden redkih zahodnjakov, ki redno organizira umetniške in kulturne izmenjave s Severno Korejo in je v zadnjih petih letih očitno dobil zaupanje oblasti tudi za gostovanje skupine

Laibach, ki jo spremlja od sredine osemdesetih.

Srečali so se ob snemanju videa za komad *The Whistleblowers*, ki je izšel lani na Laibachovi zadnji plošči *Spectre*. Video je kot režiser pokazal severnokorejskim oblastem ter jih informiral tudi o Laibachovi kontroverzni reputaciji, ki večinoma izvira iz osemdesetih, ko so na odru nosili uniforme. Zagotovil jim je, da vse to lahko takoj spodbije. »Laibach ni bend, ki bi izrazil stališča, temveč preizprašuje naše lastne sodobne naravnosti,« pravi Traavik. Kmalu za tem je Laibach prejel uradno povabilo severnokorejskega kulturnega komiteja. Dogovori za obisk so potekali skoraj leto dni, stroške potovanja in produkcije pa večinoma krije Arts Council Norway.

Morten Traavik deluje na različnih umetniških področjih. Izobraževal se je kot gledališki režiser v Rusiji in na Švedskem. Njegovi projekti so hibridi med umetnostjo, aktivizmom in družbenimi vprašanji. Zlasti odmevni sta bili lepotni tekmovalci med žrtvami protipehotnih min, kot sta bili *Miss Landmine Angola* (2008) in *Miss Landmine Cambodia* (2009). O njem je doslej nastalo pet televizijskih in filmskih dokumentarcev.

Beg v prihodnost in odkopavanje preteklosti

Kaj snemajo filmarji Mladinski film na pohodu po neznanosti Sloveniji in drame, ki gredo tudi čez mejo

Letošnje poletje, vsaj kar zadeva snemanje celovečernih filmov, ni tako pestro kot prejšnja leta. Zato pa se bo več dogajalo jeseni in ob koncu leta. Od filmov, ki sta jih podprla Slovenski filmski center in studio Viba film, si lahko obetamo kar dva nova mladinska filma ter štiri drame, ki odpirajo različne teme: od destruktivne moči nacionalizma, sočutja do materinske ljubezni ter profesionalne in osebne odgovornosti.

TINA LEŠNIČAR

Naslovna junakinja novega mladinskega filma je gimnazijka *Nika*, ki vozi gokart in si želi postati profesionalna voznica formule 1. Njen oče je umrl v prometni nesreči, zato mama ne podpira hčerinega hobija. Nika trmasto vztraja pri svojem, na skrivaj obiskuje treninge kartinga, popuša v šoli, se zbliža s tetovatorjem Aleksom in se vedno bolj oddaljuje od mame. Zgodba je nastala v sodelovanju s pisateljcem Matjazem Pikalom in režiserjem **Slobodanom Maksimovičem** (*Hvala za Sunderland*), snemanje filma v produkciji Nora production group in RTV, ki je potekalo na Primorskem, pa se je končalo prejšnji mesec. Niko je odigrala Ylenia Mahnič, ki je na avdiciji najbolj navdušila režiserja.

»Iskali smo dobro učenko, staro od šestnajst do dvajset let, ki bi lahko predčasno končala šolsko leto, saj so bili pripravni in snemanje ravno maja in junija. Punca je morala biti Primorka, ki zna voziti motor,

Ylenia Mahnič kot Nika in Benjamin Krnetič kot Aleks v filmu *Nika* FOTO FILIP ĐURIČ

in seveda mora dobro igrati. Ylenia je vse to,« svoje glavne igralkne ne skrivaj prehovati Maksimovič. Aleksa bo upodobil diplomirani igravec Benjamin Krnetič, ki se je proslavil z glavno vlogo v filmu *Četuri raus!*. Ob obeh mladih igralcih bodo nastopili še Marjuta Slamič (mama), Sebastijan Cavazza (oče), Gašper Tič (mamin partner) in Nenad Tokalič (trenoer).

Trenutno se po neznanih slovenskih kottičkih podijo štiri najstniki, Manc (Ivan Vastl), Oto (Mak Tepsič), Mina (Ronja Matijevc Jerman) in Špurč (Matija Brodnik). Če se imena junakov zdijo znana, je to zato, ker so to liki uspešnega mladinskega romana Dušana Čatra, čigar filmskost so opazili že literarni kritiki. Pisatelj Cater in režiser Igor Šterk,

ki se je tokrat prvič lotil mladinskega žanra, kar mu pomeni poseben izziv, sta priredila zgodbo v filmski scenarij.

Pojdi z mano je zgodba o štirih mladoletnikih, ki se v iskanju najboljših fotografije za šolski natečaj odpravijo na enodneveni izlet v naravo, ta pa se spremeni v večdnevno blodnjo po neznanih gozdovih in srečanje z nenavadnimi hribovci. Brez hrane, vode in, kar je najbolj grozno, brez telefonov so soočeni z golo eksistenco. Med snemanjem po odročnih žepih slovenskih gozdov se je že pojavila interna šala, da je Produkcija A.A.C. zaradi avtenčnosti zanalash izbirala le lokacije brez signala kateregakoli operaterja. V filmu med drugimi igrajo Dare Valič, Ivanka Mežan, Vladimir Vla-

škalič, Gašper Tič in Lotos Vincenc Šparovec.

Današnje stanje duha

Primorska bo konec avgusta še enkrat postala prizorišče snemanja slovenskega filma, tokrat bo navdihnjen z literarno predlogo tržaškega pisatelja **Marka Sosiča**, sicer večkratnega nominiranca za Delovega kresnika. Lik iz njegovega predzadnjega romana *Ki od daleč prihaja v mojo bližino* je navdihnjen zgodbo filma *Komedija solz* o starem, nepokretnem, zagrenjenem nacionalistu Albertu (Ivo Barišič), ki mu je z ekstremističnim pogledom na svet uspelo odgnati vse bližnje. Negovalka Ida (Marjuta Slamič) najprej prenaša njegovo nestrpnost, dokler ta ne eskalira, ko Albert izve, da je Ida Bosanka.

Marko Sosič, ki je končal akademijo za gledališče in film v Zagrebu, se bo tokrat prvič spopadel z režijo celovečernega filma. »Prek lika Alberta sem poskušal odpreti vprašanja o stanju duha, ki je ponekod prisoten še danes. To ni le zgodba o Albertu, pač pa tudi o usodi žensk v izseljenstvu, ki so se velikokrat previjale z negovanjem starejših,« je povedal Sosič, ki je izbral snemalno lokacijo v Trstu, Izoli, Kopru, Ankaranu in na Brkinih. Notranost Albertovega tržaškega stanovanja bodo posneli kar v enem od ljubljanskih stanovanj, so izdali pri produkcijski hiši Arkadena.

Na italijanski strani bo delno posnet tudi novi film Janeza Burgerja *Ivan* v produkciji Staregare. Scenarij je nastajal v sodelovanju Burgerja, Aleša Čara in znanega srbskega scenarističnega tandema Meline in Srđana Koljeviča. Gre za sodobno ljubezensko dramo s kriminalnim zaledjem. Zasačeni tajkun z ljubico in njunim komaj rojenim otrokom beži iz države, prva postaja pred končno eksotično destinacijo je banka v italijanskem Bolzanu, kjer nameravata dvigniti nakopičen de-

nar. A za petami jima je poleg policije tudi njegova žena. Da bi se znebila sledilcev, pustita avto na bencinski črpalki, v njem pa tudi malega Ivana. Napaka, ki si je ljubica ne more dopustiti. V zgodbi, ki nas bo spomnila, da je ljubezen od potomcev močnejša od denarja in strasti, v glavnih vlogah nastopajo Maruša Majer, Matjaž Tribušon, Nataša Matjašec, Nataša Barbara Gračner, Branko Šturbej, najmlajši igravec in naslovni junak Ivan pa se še ni rodil, ekipa namerava konec septembra posneti njegovo krivdo.

Brez uganjanja o krivdi, žrtvah in pravici

Film, ki bo ob premieri brzkone dvignil največ prahu, nastaja v produkciji Nukleus filma in režiji **Hanne A. W. Slak**. Shljivo dramo *Rudar* bodo pozimi in spomladi prihodnje leto snemali po motivih knjige Mehmedalije Alič, rudarja, ki je odkril Hudo jamo. Alija (igra ga Hrvat Leon Lučev), družinski oče in izkušen rudar bošnajskega porekla s težko preteklostjo, tik pred počitnicami dobi novo delovno nalogo; raziskati davno zaprt

Proračuni filmov 2015

v evrih

naslov filma	proračun v evrih	vložek SFC
Ivan	1.460.000	575.000
Pojdi z mano	1.100.000	550.000
Rudar	1.000.000	360.000
Nika	pribl. 750.000	150.000
Komedija solz	322.601	150.000

DELO

rov zapuščenega rudnika. Ko se loti dela, pride na sled dokazom o pobojih civilistov po koncu druge svetovne vojne. Žena in otroci odidejo na počitnice brez njega, rudniška uprava mu grozi z odpovedjo, oblasti z odvzemanjem državljanstva, toda Alija ne more odnehati, dokler se ne dokoplje do resnice in lastne odrešitve.

Resnična življenjska zgodba je prelita v igrani film o stiski in uporu malega človeka, o soočanju z resnico in odgovornostjo, o civilnem pogumu in solidarnosti. »Zgodbo o Hudi jami je mogoče povedati samo s stališča pragmatične človečnosti, brez uganjanja o krivdi, žrtvah, pravici. *Rudar* je zgodba o človeku, ki je našel štiri tisoč ubitih ljudi in se počuti odgovornega za njihov pokop. To je zgodba o odgovornosti, ki bi morala biti naša skupna,« je povedala režiserka in scenaristka Hanna A. W. Slak.

V uredništvu Igranega programa RTV Slovenija to poletje niso snemali celovečernih filmov. Trenutno potekajo priprave na jesensko snemanje celovečerca *Cimre* v režiji Klemna Dvornika in po scenariju Barbare Zemljič po motivih istoimenskega romana Maje Novak. Ekipa je v fazi iskanja snemalnih lokacij in izbire igrancev, zato nam na RTV, ki v celoti financira film, niso mogli sporočiti končnega proračuna filma. Zgodba pa govori o mladi odvetnici Rebeki, ki ji dodelijo primer umora scenografa Valterja. Glavna osupljenka je Jana, njena prijateljica iz otroštva. Na prvi pogled enostaven primer razkrije temne plasti življenja, skrivnosti in stranpoti človeške narave.